

1 Ką praktikoje reiškia sąvokos „išlaikymas“ ir „išlaikymo pareiga“? Kokie asmenys turi mokėti išlaikymo išmoką kitam asmeniui?

Sąvoka „išlaikymas“ reiškia pinigų sumą, kurią vienas asmuo moka kitam, kad patenkintų visus jo teisėtus poreikius. Būtina išlaikymo prievolių nustatymo ir trukmės sąlyga pagal Civilinį kodeksą yra susijusi su šeimos arba panašių santykių buvimu, pvz., santuokiniai, nesantuokiniai arba tiesiosios giminystės linijos santykiai arba tos pačios lyties registruotų partnerių arba buvusių registruotų partnerių santykiai.

Toliau aprašomos Civiliniame kodekse nurodytos konkrečios žmonių, turinčių pareigą teikti išlaikymą, ir žmonių, turinčių teisę gauti išlaikymą, grupės:

sutuoktinių išlaikymas: ši prievolė atsiranda sudarius santuoką ir ją nutraukus. Sutuoktiniams išlaikymo prievolė priklauso tiek, kiek ja užtikrinamas vienodas materialinis ir kultūrinis pragyvenimo lygis, kuris santuokoje atsiranda dėl lygių vyro ir moters galimybių. Sutuoktinių išlaikymo prievolė papildo tėvų ir vaikų tarpusavio išlaikymo prievolę;

santuoką nutraukusių sutuoktinių išlaikymas: ši prievolė atsiranda, jeigu vienas iš santuoką nutraukusių sutuoktinių negali savęs išlaikyti ir šio negalėjimo priežastys yra susijusios su santuoka, o buvęs sutuoktinis gali teisėtai prašyti mokėti tokį išlaikymą, visų pirma atsižvelgdamas į santuoką nutraukusio sutuoktinio amžių arba sveikatos būklę santuokos nutraukimo metu arba panaikinus bendro santuoką nutraukusių sutuoktinių vaiko priežiūrą. Ši prievolė pasibaigia išlaikomam sutuoktiniui susituokus arba pasibaigus nustatytam santuoką nutraukusių sutuoktinių išlaikymo terminui (ne ilgesniam nei 3 metų);

tėvų ir vaikų tarpusavio išlaikymas: ši prievolė atsiranda gimus vaikui ir pasibaigia, kai vaikas gali save išlaikyti arba išlaikymo prievolė perleidžiama kitam asmeniui (pvz. sudarius santuoką arba nugincijus tėvystę). Išlaikymo dydis nustatomas siekiant užtikrinti, kad vaiko pragyvenimo lygis iš esmės atitiktų tėvų pragyvenimo lygį. Atsižvelgdamas į turimas lėšas, vaikas taip pat turi prievolę teikti savo tėvams sąžiningą išlaikymą, tačiau tėvų pragyvenimo lygis nebūtinai turi sutapti su vaiko pragyvenimo lygiu;

tiesiosios žemutinės linijos ir tiesiosios aukštutinės linijos giminaičių išlaikymas: ši prievolė atsiranda tiesiosios aukštutinės ir tiesiosios žemutinės linijos giminaičiams. Dėl tėvų prievolės išlaikyti savo vaikus panaikinama senelių ir kitų tiesiosios aukštutinės linijos giminaičių prievolė išlaikyti vaikus. Tolimesni giminaičiai turi išlaikymo prievolę, jeigu jos negali įvykdyti artimesni giminaičiai;

vienišai motinai mokama parama, skirta išlaikymo ir kitoms išlaidoms padengti: ši prievolė atsiranda, jeigu vaiko motina nėra susituokusi su vaiko tėvu. Šiuo atveju reikalaujama, kad tėvas dvejus metus nuo vaiko gimimo dienos teiktų išlaikymą ir deramai prisidėtų prie su nėštumu ir gimdymu susijusių išlaidų apmokėjimo.

Išlaikymo prievolė taip pat reglamentuojama Registruotos partnerystės įstatymu. Jame nustatyta:

abipusio partnerių išlaikymo prievolė. Išlaikymo prievolės taikymo sritis nustatoma siekiant užtikrinti iš esmės vienodą abiejų tėvų materialinį ir kultūrinį pragyvenimo lygį;

išlaikymo prievolė nutraukus bendrą partnerių gyvenimą. Buvęs partneris, kuris negali savęs išlaikyti, gali prašyti, kad kitas buvęs partneris mokėtų pagrįsto dydžio išlaikymą, bet būtų atsižvelgiama į jo gebėjimus ir finansinę padėtį. Jeigu vienas iš buvusių partnerių, kuris neprisidėjo prie nuolatinio partnerystės iširimo, nutraukus partnerystę patiria didelę žalą, jam gali būti priteisiamas trejus metus mokamas išlaikymas, kurio dydis atitinka išlaikymą, kuris būtų mokamas, jeigu partnerystė nebūtų buvusi nutraukta.

Vieno asmens išlaikymo prievolė, susijusi su paramos teikimu kitam asmeniui, yra nustatyta įstatyme ir jos negalima iš anksto perleisti, pakeisti arba atsisakyti.

Viena iš būtinųjų išlaikymo prievolės nustatymo sąlygų, kuri taikoma visais atvejais vykdant išlaikymo prievolę, yra derėjimas su visuomenės morale.

2 Iki kokio amžiaus vaikas gali gauti išlaikymą? Ar skiriasi nuostatos dėl nepilnamečių ir suaugusiųjų išlaikymo?

Išlaikymas gali būti priteisiamas, jeigu jo gavėjas iš tikrųjų negali savęs išlaikyti. Galėjimas save išlaikyti paprastai aiškinamas tik kaip galėjimas deramai patenkinti savo poreikius (materialinius, kultūrinius ir pan.). Jeigu vaikas negali savęs išlaikyti ir yra priklausomas nuo išlaikymą mokančio asmens paramos, išlaikymo prievolė nepasibaigia net ir jam sulaukus pilnametystės (pvz., jeigu vaikas toliau mokosi), o išimtiniais atvejais išlaikymo prievolė gali galioti visą vaiko ir tėvų gyvenimą (pvz., jeigu vaikas turi visišką negalią ir niekada negalės savęs išlaikyti). Priešingu atveju išlaikymo prievolė gali pasibaigti vaikui net ir nesulaukus pilnametystės, jeigu vaikas anksčiau pajėgia save išlaikyti. Todėl konkrečios amžiaus ribos nėra.

Pilnametystė yra svarbi procesiniu požiūriu (pvz., teismas gali priimti sprendimą dėl nepilnamečio vaiko išlaikymo net ir negavęs prašymo, tačiau suaugusiam vaikui teismas išlaikymą gali priteisti tik remdamasis prašymu).

3 Ar tam, kad asmeniui būtų skirtas išlaikymas, jis turi kreiptis į kompetentingą valdžios instituciją ar teismą? Kokius svarbiausius dalykus reikėtų žinoti apie šią procedūrą?

Sprendimą dėl išlaikymo remdamasis prašymu gali priimti tik teismas, tačiau sprendimą dėl nepilnamečio vaiko išlaikymo teismas gali priimti ir negavęs prašymo.

Be bendro pobūdžio informacijos, prašyme būtina nurodyti šalių vardus, pavardes ir adresą, trumpai apibūdinti esminius faktus, nurodyti ieškovo pateiktus įrodymus, be to, prašyme turi būti aiškiai nurodyti ieškovo reikalavimai.

Prašymas turi būti pateikiamas vietos kompetentingam teismui. Žr. 5 klausimą.

4 Ar prašymą galima pateikti giminaičio (jei taip, koks glaudus turi būti giminystės ryšys) arba vaiko vardu?

Vienas iš tėvų, kuriam nustatyta vaiko globa, turi teisę vaiko vardu prašyti, kad kitas tėvas (motina) mokėtų išlaikymą. Jis taip pat gali veikti kaip vaiko globėjas arba patikėtinis. Jeigu vaikas dar nėra visiškai veiksnus, vienas iš tėvų savo vardu gali pateikti kitam asmeniui prašymą dėl išlaikymo.

Prašymo negalima pateikti giminaičio vardu, išskyrus atvejus, kai asmuo nėra visiškai veiksnus, o teismas globėju paskiria vieną iš asmens giminaičių.

5 Jei asmuo ketina pareikšti ieškinį, kaip jam sužinoti, kuris teismas yra kompetentingas?

Tarptautinė jurisdikcija (įgaliojimai) nagrinėti bylas dėl išlaikymo prievolių nustatoma pagal 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (toliau – Išlaikymo prievolių reglamentas): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1409302593149&uri=CELEX:02009R0004-20130701>. Šis reglamentas nedaro poveikio taikomoms tarptautinėms sutartims, kurių susitariančioji šalis yra Čekijos Respublika ir kurios yra susijusios su Išlaikymo prievolių reglamente aptartais klausimais. Tačiau šios sutartys taikomos tik santykiams su ne ES valstybėmis narėmis (tai visų pirma pasakytina apie su ne ES valstybėmis narėmis sudarytas dvišales teisinės pagalbos sutartis arba tarptautinę Konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir

vykdymo (sudaryta 2007 m. spalio 30 d. Lugane), kuri taikoma santykiams su Norvegija, Šveicarija ir Islandija); kalbant apie Europos Sąjungos valstybių narių santykius, pažymėtina, kad Išlaikymo prievolių reglamentas yra viršesnis už tarptautines sutartis.

Čekijos Respublikoje su išlaikymo prievolėmis susijusias bylas pirmąją instanciją nagrinėja apylinkės teismai.

Jurisdikcija iš esmės nustatoma pagal Išlaikymo prievolių reglamentą, kuris yra viršesnis už Čekijos teisės aktus. Pagal Išlaikymo prievolių reglamento 3 straipsnį ieškinį pareiškęs asmuo (ieškovas) gali nuspręsti prašymą teikti:

- a) įprastinės atsakovo gyvenamosios vietos teismui arba
- b) įprastinės kreditoriaus gyvenamosios vietos teismui.

Priešingu atveju, taikant Išlaikymo prievolių reglamento 3 straipsnio c ir d punktus, byla Čekijos Respublikoje gali būti iškelta teisme, kuris turi jurisdikciją nagrinėti tėvystės nustatymo bylas, arba teisme, kuris turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusias bylas, išskyrus atvejus, kai ši jurisdikcija grindžiama tik vienos iš šalių pilietybe.

Pagal Išlaikymo prievolių reglamento 5 straipsnį jurisdikcija taip pat gali būti nustatoma pagal tai, į kurį teismą atvyksta atsakovas, jeigu atsakovas vėliau neginčija teismo, kuriame jis atliko pirmąjį tolesnį teisinį veiksmą, jurisdikcijos.

Čekijoje galioja toliau nurodytos teisinės jurisdikcijos nustatymo taisyklės, kurios taikomos tik tais atvejais, kai jurisdikcija nenustatoma pagal Išlaikymo prievolių reglamentą (t. y., pvz., tuo atveju, kai Čekijos teismo tarptautinė jurisdikcija yra pagrįsta Išlaikymo prievolių reglamento 6 ir 7 straipsniais (papildoma jurisdikcija, *forum necessitatis*) arba tarptautine sutartimi su ne ES valstybe nare): byloje dėl nepilnamečio vaiko išlaikymo jurisdikciją turi nepilnamečio vaiko bendrosios kompetencijos teismas, t. y. kurio apylinkėje tėvų susitarimu, teismo sprendimu arba dėl kitų lemiamų faktų gyvena nepilnametis vaikas. Kitais atvejais kompetenciją turi atsakovo bendrosios kompetencijos teismas. Fizinio asmens bendrosios kompetencijos teismas yra apylinkės teismas, kurio apylinkėje yra fizinio asmens gyvenamoji vieta, o jeigu toks asmuo neturi gyvenamosios vietos, kompetenciją turi teismas, kurio apylinkėje jis yra laikinai apsistojęs. Gyvenamoji vieta – tai vieta, kurioje asmuo gyvena ketindamas joje nuolat apsistoti (tokių vietų gali būti daugiau nei viena, todėl visi šie teismai gali būti laikomi bendrosios kompetencijos teismais). Jeigu atsakovas, kuris yra Čekijos Respublikos pilietis, neturi Čekijos Respublikoje bendrosios kompetencijos teismo, kurio jurisdikcijai jis priklauso, arba tokio teismo Čekijos Respublikoje nėra, kompetenciją turi teismas, kurio apylinkėje atsakovas turėjo paskutinę žinomą gyvenamąją vietą Čekijos Respublikoje. Reikalavimai dėl turtinių teisių, nukreiptų į asmenį, kuris nepriklauso jokio kito kompetentingo Čekijos Respublikos teismo jurisdikcijai, gali būti pareiškiami teisme, kurio apylinkėje yra tokio asmens turtas.

6 Ar ieškovas, pareiškdamas ieškinį teisme, turi veikti per tarpininką (pvz., advokatą, centrinę ar vietos instituciją ir pan.)? Jeigu ne, kokios yra procedūros?

Įstatyme nereikalaujama, kad pareiškėjas turėtų atstovą. Tačiau pareiškėjas gali nuspręsti pasisamdyti atstovą teisme ir šiuo tikslu savo pasirinktam atstovui, pvz., advokatui, suteikti įgaliojimus.

Fiziniam asmeniui, kuris negali savarankiškai dalyvauti teisme, turi atstovauti teisinis atstovas arba globėjas. Tėvai veikia kaip nepilnamečio vaiko teisiniai atstovai.

7 Ar už ieškinio pareiškimą teisme mokami mokesčiai? Jei taip, kokio maždaug dydžio? Jeigu ieškovo finansiniai ištekliai nepakankami, ar jis gali gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Bylose, susijusiose su tėvų ir vaikų tarpusavio išlaikymo prievolių klausimais, nereikia mokėti jokių teismo mokesčių. Kitose bylose, kuriose siekiama priteisti išlaikymą, įskaitant išlaikymo padidinimą, pareiškėjas atleidžiamas nuo pareigos sumokėti teismo mokesčius. Ši išimtis taip pat taikoma teisminiam vykdymui arba vykdymo bylose.

Jeigu pareiškėjui atstovauja advokatas, jis privalo, išskyrus atvejus, kai susitarta kitaip, mokėti atlyginimą pagal advokato nustatytus įkainius (kuriuos anglų kalba galima atsisiųsti iš Čekijos advokatų asociacijos interneto svetainės <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=2239>). Jeigu tai yra pagrįsta atsižvelgiant į pareiškėjo socialinę ir finansinę padėtį ir jeigu byla nėra iškelta savavališkai arba pateiktas prašymas nėra akivaizdžiai nepagrįstas arba nėra piktnaudžiaujama teisėmis, teismas gali paskirti nemokamai veikiančią atstovą arba sumažinti mokesčių, jeigu tai yra akivaizdžiai būtina siekiant apsaugoti pareiškėjo interesus; tam tikromis sąlygomis šiuo atstovu paskiriamas advokatas.

8 Kokių rūšių išlaikymą teismas dažniausiai priteisia? Kaip apskaičiuojama išlaikymo suma? Ar pasikeitus materialinei ar šeiminei padėčiai teismo sprendimas gali būti peržiūrėtas? Jei taip, kokia tvarka tai daroma (pvz., pagal automatinio indeksavimo sistemą)?

Išlaikymas dažniausiai mokamas grynaisiais pinigais – reguliariai kas mėnesį mokamomis išmokomis, kurios visada mokamos vienu mėnesiu anksčiau (išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia kitaip, arba kreditorius sutinka, kad išlaikymo prievolę turintis vienas iš tėvų laikytųsi kitokių išlaikymo sąlygų), tačiau išlaikymas gali būti teikiamas ir kitomis formomis, pvz., suteikiant gyvenamąjį būstą, mokant natūra ir pan.

Išlaikymo prievole nustatomos ne tik išlaikymo prievolę turinčiam vienam iš tėvų privalomos sąlygos, bet ir turtiniai santykiai ir pagrįsti vaiko poreikiai, kurie visų pirma priklauso nuo jo amžiaus ir sveikatos būklės. Nustatant išlaikymo prievolę taip pat atsižvelgiama į tai, kaip vaikas rengiasi būsimai savo karjerai, kokia užklasinė veikla užsiima, kokie jo pomėgiai ir pan. Tačiau laikomasi principo, kad vaiko pragyvenimo lygis turėtų būti toks pat kaip ir tėvų. Jeigu išlaikymo prievolę turinčio asmens finansinė padėtis yra tokia, kad jis gali atidėti santaupų, jos taip pat gali būti laikomos pagrįstu vaiko poreikių patenkinimu. Nustatant tėvų išlaikymo prievolių turinį taip pat atsižvelgiama į vieno iš tėvų, kuris rūpinasi vaiku, padėtį ir į tai, kaip jis rūpinasi vaiku.

Sutuoktiniams priteisiamas tokio dydžio išlaikymas, kad būtų užtikrintas vienodas materialinis ir kultūrinis abiejų šalių pragyvenimo lygis, kuris santuokoje atsiranda dėl lygių vyro ir moters galimybių.

Santuoką nutraukusiems sutuoktiniams išlaikymas priteisiamas, kai santuoką nutraukęs sutuoktinis negali savęs išlaikyti ir šio negalėjimo priežastys yra susijusios su santuoka arba su santuokos aplinkybėmis, o buvęs sutuoktinis gali teisėtai prašyti mokėti tokį išlaikymą, visų pirma atsižvelgdamas į santuoką nutraukusio sutuoktinio amžių arba sveikatos būklę santuokos nutraukimo metu arba panaikinus bendro santuoką nutraukusių sutuoktinių vaiko priežiūrą. Priteisiamas pagrįsto dydžio išlaikymas. Priimant sprendimą dėl išlaikymo dydžio atsižvelgiama į santuokos trukmę iki jos nutraukimo ir kitus įstatyme nustatytus reikalavimus.

Pagrįsto dydžio nėščios motinos išlaikymo išmokos priteisiamos siekiant padengti su nėštumu ir gimdymu susijusias išlaidas.

Registruotos partnerystės atveju teismas priteisia išlaikymą remdamasis prašymu ir atsižvelgdamas į reikalavimus rūpintis bendru namų ūkiu. Išlaikymo dydis nustatomas siekiant užtikrinti iš esmės vienodą abiejų tėvų materialinį ir kultūrinį pragyvenimo lygį.

Išlaikymo prievolė pasibaigus tos pačios lyties partnerių bendram gyvenimui gali būti nustatoma buvusiam partneriui, kuris negali savęs išlaikyti, pateikus prašymą. Jis gali prašyti, kad kitas buvęs partneris, atsižvelgiant į jo gebėjimus, galimybes ir turimą turtą, pagrįstai prisidėtų prie išlaikymo. Partneriams nesutarus, teismas išlaikymą priteisia remdamasis vieno iš jų prašymu. Jeigu vienas iš buvusių partnerių, kuris neprisidėjo prie nuolatinio partnerystės iširimo, nutraukus partnerystę patiria didelę žalą, teismas gali iš kito buvusio partnerio priteisti išlaikymą, kuris mokamas ne ilgiau nei trejus metus nuo bendro gyvenimo pabaigos ir kurio dydis atitinka išlaikymą, kuris būtų mokamas vykdant išlaikymo prievolę, jeigu bendras gyvenimas sudarius partnerystę nebūtų buvęs nutrauktas.

Čekijos teisėje nepripažįstamas vadinamasis objektyvus išlaikymas, kuris nustatomas naudojant lenteles, procentines dalis ir pan., be to, nėra nustatytas minimalus ar maksimalus išlaikymo dydis. Priimdamas sprendimą, teismas atsižvelgia į išskirtines kiekvienos bylos aplinkybes, pvz., galimybę nustatyti daugiau nei vieną išlaikymo prievolę, padidėjusias išlaidas neįgaliajam vaikui ir pan. Teisingumo ministerija skelbia tik rekomenduojamų dydžių lenteles <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=6223&d=315516>.

Pasikeitus aplinkybėms, teismas priima sprendimus dėl išlaikymo. Todėl, iš esmės pasikeitus kreditoriaus arba išlaikymo prievolę turinčios šalies padėčiai, sprendimai gali būti keičiami.

9 Kaip ir kam mokamas išlaikymas?

Išlaikymas mokamas reguliariomis, periodinėmis, mėnesinėmis išmokomis, kurios visada mokamos vieną mėnesį iš anksto, išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia kitaip arba pareigą mokėti išlaikymą turintis asmuo su kreditoriumi susitaria dėl kitokių išlaikymo sąlygų. Išskirtiniais atvejais (pvz., kai išlaikymo prievolę turintis tėvas gauna tik sezonines pajamas, užsiima itin rizikingu verslu ir pan.) teismas gali liepti atidėti (deponuoti) pinigų sumą, kad ateityje būtų užtikrintas išlaikymas. Tuomet teismas imasi papildomų priemonių, siekdamas užtikrinti, kad iš šios sumos vaikui būtų mokamos atskiros išmokos, kurios yra lygios mėnesinei išlaikymo išmokai. Išlaikymas turi būti mokamas kreditoriui arba asmeniui, kuris prižiūri kreditorių.

10 Jei atitinkamas asmuo (skolininkas) nemoka geranoriškai, kokiomis priemonėmis galima priversti jį mokėti?

Pagal Čekijos teisę prašymą galima pateikti kompetentingam teismui teismo sprendimo tikslais arba antstoliui galima pateikti prašymą pradėti vykdymo bylą. Paprastai apie teisminį vykdymą arba vykdymo bylą (įskaitant konkrečius duomenis, kuriuos reikia įrašyti prašyme) pranešama informaciniame dokumente, kuris vadinamas „Teismo sprendimų vykdymo procedūra“. Toliau pateikiama tam tikra konkreči informacija, susijusi su išlaikymo išieškojimu.

Teisminis vykdymas

Nepilnamečio vaiko bendrosios kompetencijos teismas (žr. atsakymą į 5 klausimą, kuriame pateikta nepilnamečio vaiko bendrosios kompetencijos teismo apibrėžtis), turi kompetenciją tikrinti ir vykdyti dėl nepilnamečio vaiko priimtą išlaikymo sprendimą. Išlaikymo prievolę turinčios šalies bendrosios kompetencijos teismas (žr. atsakymą į 5 klausimą, kuriame pateikta išlaikymo prievolę turinčios šalies bendrosios kompetencijos teismo apibrėžtis), turi kompetenciją priimti sprendimą dėl kitų rūšių išlaikymo prievolių, įskaitant suaugusių vaikų išlaikymą.

Jeigu turi būti vykdomas sprendimas dėl nepilnamečio vaiko išlaikymo, kuris buvo priimtas vienos iš šalių prašymu, teismas teikia pagalbą nustatant išlaikymo prievolę turinčios šalies gyvenamąją vietą. Teismas taip pat gali teikti papildomą pagalbą kreditoriui prieš priimdamas nutartį dėl sprendimo vykdymo, pvz., parašyti išlaikymo prievolę turinčios šalies pateikti informaciją apie tai, ar ji gauna darbo užmokesį ar bet kokių kitų reguliarių pajamų ir iš kur jų gauna, arba nurodyti, kuriame banke ar mokėjimo įstaigoje ji turi sąskaitas ir kokie šių sąskaitų numeriai, arba parašyti išlaikymo prievolę turinčios šalies deklaruoti savo turtą. Teismas šią pagalbą taip pat gali teikti ir dėl kitų rūšių išlaikymo prievolių, išskyrus nepilnamečio vaiko išlaikymą.

Vykdymo byla

Prašymą pradėti vykdymo bylą galima pateikti bet kuriam Čekijos antstoliui. Antstolių sąrašą galima rasti Čekijos Respublikos vykdymo pareigūnų rūmuose <http://www.ekcr.cz/seznam-exekutoru>. Išieškodamas nepilnamečio vaiko išlaikymo išmoką, antstolis neturi teisės prašyti kreditoriaus iš anksto atlyginti pagrįstas vykdymo išlaidas. Vienas iš galimų vykdymo būdų, kai vykdymo byla yra susijusi su nepilnamečio vaiko išlaikymo išmokų išieškojimu, yra išlaikymo prievolę turinčios šalies vairuotojo pažymėjimo galiojimo sustabdymas.

Jeigu išlaikymo prievolę nevykdoma, be pirmiau nurodytų priverstinio išlaikymo vykdymo priemonių, taip pat galima pateikti kaltinimus pagal baudžiamąją teisę dėl nusikalstamos veikos – privalomo išlaikymo išmokų nemokėjimo. Jeigu padaromas su privalomo išlaikymo išmokų nemokėjimu susijęs nusikaltimas, Baudžiamajame kodekse nustatyta, kad nusikalstamą veiką padaro asmuo, sąmoningai arba dėl nerūpestingumo ilgiau nei keturis mėnesius nesilaikantis jam nustatytos teisinės pareigos išlaikyti arba prižiūrėti kitą asmenį. Tokiu atveju policijos nuovadoje galima pateikti kaltinimus pagal baudžiamąją teisę.

11 Trumpai aprašykite priverstinio išieškojimo apribojimus, visų pirma skolininkų apsaugos nuostatas ir jūsų šalies vykdymo užtikrinimo sistemoje taikomus kitus apribojimus ar senaties terminus.

Bendrą informaciją apie teisminį vykdymą arba vykdymo bylą (įskaitant informaciją apie tai, į kokį turtą gali būti nukreiptas teisminis vykdymas arba vykdymo byla, ir apie prieinamas teisių gynimo priemones) galima rasti informaciniame dokumente „Teismo sprendimų vykdymo procedūra“.

Civilinio proceso kodekse nustatyta, kad jeigu teisės neįgyvendinamos per ieškinio senaties terminą, joms sueina senatis ir skolininkas nebeturi pareigos sumokėti išmokų. Tačiau jeigu skolininkas sumokėjo išmoką pasibaigus ieškinio senaties terminui, jis negali reikalauti grąžinti sumokėtų pinigų. Teisė į išlaikymą nėra ribojama, tačiau teisei gauti periodines išmokas gali būti taikomi ribojimai. Paprastai galioja trejų metų ieškinio senaties terminas. Tačiau jeigu teisę sprendimu pripažino valdžios institucija (pvz., teismas), įstatyme nustatytas senaties terminas taikomas praėjus dešimčiai metų nuo sprendimo, kuriuo reikalaujama mokėti išmokas, priėmimo dienos. Teisė į išlaikymą nepasibaigia suėjus konkrečiam terminui.

Išlaikymas gali būti priteisiamas tik nuo bylos iškėlimo teisme datos. Tačiau vaiko išlaikymas taip pat gali būti priteisiamas ne daugiau kaip už trejus metus iki šios datos. Nesuistokusios motinos išlaikymas ir su nėštumu ir gimdymu susijusių išlaidų atlyginimas taip pat gali būti priteisiamas atgaline data, bet ne daugiau kaip už dvejus metus nuo gimimo datos.

12 Ar yra organizacija ar valdžios institucija, galinti padėti išieškoti išlaikymą?

Savivaldybės, kuriai suteikti platesni įgaliojimai, administracijai pavaldžios vaikų socialinės ir teisinės apsaugos institucijos turi pareigą teikti pagalbą nepilnamečio vaiko vardu pareiškiant ieškinius dėl išlaikymo ir jo išieškojimo, įskaitant pagalbą teikiant prašymą teismui.

13 Ar organizacijos (valstybės ar privačios) gali anksčiau sumokėti visą ar dalį išlaikymo už skolininką?

Tokia galimybė įstatyme nenustatyta.

14 Jeigu ieškovas yra šioje valstybėje narėje, o skolininko gyvenamoji vieta – kitoje šalyje:

14.1 Ar kuri nors šios šalies valdžios institucija ar privati organizacija gali suteikti ieškovui pagalbą?

Kreditorius prašymą išieškoti išlaikymo išmokas gali pateikti Brno esančiai Tarptautinės vaikų teisinės apsaugos tarnybai (<http://www.umpod.cz/>).

14.2 Jei taip, kaip su šia valdžios institucija ar privačia organizacija susisiekti?

Pareiškėjas gali su šia organizacija susisiekti šiuo adresu:

Office for International Legal Protection of Children

Šilingrovo náměstí 3/4

602 00 Brno

Czech Republic

Tel. + 420 542 215 522

Faks. + 420 542 212 836

E. paštas podatelna@umpod.cz

Pirmą kartą kreipdamasis į tarnybą pareiškėjas turėtų nurodyti savo vardą ir pavardę, kontaktus (telefono numerį arba e. pašto adresą) ir vaiko, su kuriuo yra susijusi užklausa arba prašymas, vardą, pavardę ir gimimo datą.

Jeigu pareiškėjas prašo, kad tarnyba suteiktų pagalbą užsienyje išieškant išlaikymą, pirmiausia jai reikia pateikti laisva forma surašomą prašymą suteikti pagalbą išieškant išlaikymą, ir užpildytą klausimyną, kurį Čekijoje galima atsisiųsti iš tarnybos svetainės

<http://www.umpod.cz/vyzivne/postup-pri-vymahani-vyzivneho/>. Prašyme reikėtų nurodyti pagrindinę informaciją, susijusią su vaiku ir išlaikymo prievolę turinčiu asmeniu, taip pat pagrindinius faktus, kuriais pagrindžiamas pareiškėjo prašymas išieškoti išlaikymą. Prie prašymo reikėtų pridėti bet kokių dokumentų, visų pirma teismo sprendimų, kuriais nustatoma išlaikymo prievolė, kopijas. Tuomet tarnyba įvertina galimybę išieškoti išlaikymą konkrečioje byloje ir prireikus nusiunčia išsamius nurodymus, kaip elgtis toliau.

Tarnybos prašymu gali prirėikti pateikti papildomus dokumentus. Paprastai reikia pateikti teismo sprendimà, kuriuo nustatoma išlaikymo prievolė, ir notaro patvirtintà vertimà į valstybės, kurioje bus išieškomas išlaikymas, kalbà, įskaitant nutartis dėl teismo sprendimo ir vykdymo bylos galutinio pobūdžio. Tais atvejais, kai išlaikymas turi būti išieškomas Europos Sąjungos valstybėje narėje, teismas parengia sprendimo išrašà pagal Išlaikymo prievolių reglamento 56 straipsnį. Paprastai taip pat reikia pateikti užsienio valdžios institucijos įgaliojimus, pažymėjimą apie kreditoriaus padėties tyrimà, jeigu jis yra vyresnis nei 15 metų, arba pažymėjimą apie pragyvenimà. Vietos teismas, kuris turi jurisdikcijà pagal pareiškėjo gyvenamàjà vietà (paprastai tai yra teismas, kuris bylà nagrinėjo pirmàjà instancijà), turėtų padėti jam gauti dokumentų vertimus. Teismas įteikia pareiškėjui užpildytus dokumentus arba tiesiogiai nusiunčia juos tarnybai. Tarnyba nagrinėja gautà dokumentacijà ir, jeigu tenkinami visi reikalavimai, pateikia pasiūlymà užsienio teismui arba perduoda bylà kompetentingai užsienio institucijai arba organizacijai, kad ši ją nagrinėtų toliau. Tarnyba reguliariai informuoja pareiškėjà apie savo veiksmus, taip pat bylos nagrinėjimo eigà ir rezultatus.

Jeigu išlaikymas išieškomas teisinėmis priemonėmis arba išlaikymo prievolė turinčiam asmeniui savanoriškai mokant įmokas į užsienio partnerio sąskaità, šios įmokos paprastai kartà per mėnesį (dėl administravimo, apskaitos ir kiekybinių priežasčių) pervedamos į tarnybos sąskaità atliekant bendrà mokėjimo pavedimà. Tarnybos Ekonomikos departamentas per vienà mėnesį pveda įmokas kreditoriui, kaip jis to prašo. Jeigu kreditorius tiesiogiai gauna išmokas iš užsienyje esančio išlaikymo prievolė turinčio asmens, jis apie tokias išmokas turi nedelsdamas informuoti tarnybà. Jis taip pat turi pareigà informuoti tarnybà apie bet kokius pokyčius, kurie galėtų turėti įtakos bylai (adreso pasikeitimà, su vaiko priežiūra susijusius pokyčius, vaiko mokslų užbaigimà ir pan.).

15 Jeigu skolininkas yra šioje valstybėje narėje, o ieškovas – kitoje:

15.1 Ar kuri nors šios šalies valdžios institucija ar privati organizacija gali suteikti ieškovui pagalbà?

Užsienyje gyvenantis išlaikymo pareiškėjas turėtų kreiptis į tos šalies kompetentingà institucijà, kuri susisieks su Tarptautinės vaikų teisinės apsaugos tarnyba (žr. pirmiau pateiktus tarnybos kontaktus).

15.2 Jei taip, kaip su šia valdžios institucija ar privačia organizacija susisiekti ir kokià paramà galima gauti?

Gavusi prašymà iš kitos šalies, Tarptautinės vaikų teisinės apsaugos tarnyba imasi šių veiksmų:

nagrinėja, ar prašymas atitinka visus ES reglamentuose ir tarptautinėse sutartyse nustatytus reikalavimus, arba prašo pateikti papildomus dokumentus; siunčia rašytinį prašymà Čekijos Respublikoje esančiam išlaikymo prievolė turinčiam asmeniui ir prašo sumokėti išlaikymo skolà ir savanoriškai mokėti reguliarià išlaikymà;

jeigu išlaikymo prievolė turintis asmuo nepateikia atsakymo, tarnyba išsiaiškina jo finansinę padėtį ir Čekijos Respublikos kompetentingam teismui pateikia prašymà dėl sprendimo pripažinimo ir vykdymo. Tarnyba byloje atstovauja pareiškėjui (užsienyje gyvenančiam kreditoriui) ir imasi visų reikalingų veiksmų, kad gautų išlaikymo išmokas ir užtikrintų jų pervedimà į užsienio šalį. Tarnyba ir užsienio pervedančioji institucija informuoja viena kità apie priemones, kurių ėmėsi, taip pat apie išlaikymo sprendimo vykdymo eigà ir rezultatus.

16 Ar šioje valstybėje narėje taikomas 2007 m. Hagos protokolas?

Taip.

17 Jei 2007 m. Hagos protokolas šioje valstybėje narėje netaikomas, kaip, vadovaujantis joje taikomomis tarptautinės privatinės teisės nuostatomis, nustatoma ieškiniui dėl išlaikymo taikytina teisė? Kokios tai tarptautinės privatinės teisės nuostatos?

18 Kaip, vadovaujantis Išlaikymo reglamento V skyriaus struktūra, reglamentuojama teisė kreiptis į teismà dėl tarpvalstybinės bylos ES mastu?

Bylose, susijusiose su tėvų ir vaikų tarpusavio išlaikymo prievolių klausimais, nereikia mokėti jokių teismo mokesčių. Kitose bylose, kuriose siekiama priteisti išlaikymà, įskaitant išlaikymo padidinimà, pareiškėjas atleidžiamas nuo pareigos sumokėti teismo mokesčius. Ši išimtis taip pat taikoma teisminiam vykdymui arba vykdymo bylose. Nereikalaujama, kad pareiškėjui byloje, susijusioje su išlaikymo prievole, atstovautų advokatas. Tarptautinės vaikų teisinės apsaugos tarnyba paslaugas teikia nemokamai. Tarnyba byloje atstovauja pareiškėjui (užsienyje gyvenančiam kreditoriui), imasi visų reikalingų priemonių, kad užtikrintų išlaikymo išmokų sumokėjimą jo vardu, ir užtikrina, kad išieškotos išmokos būtų pervedtos į užsienį.

Jeigu tai yra pagrįsta dėl pareiškėjo socialinės ir finansinės padėties ir jeigu byla nėra iškelta savavališkai arba pateiktas prašymas nėra akivaizdžiai nepagrįstas arba nėra piktnaudžiuojama teisėmis, teismas gali iš dalies arba visiškai atleisti šalį nuo pareigos sumokėti teismo mokesčius. Jeigu šaliai, kuri buvo atleista nuo pareigos sumokėti teismo mokesčius, paskiriamas atstovas, šis atleidimas atstovo ir atstovavimo išlaidoms galioja toliau ir jo taikymo sritis nekeičiama. Šalis, kuri buvo atleista nuo pareigos sumokėti teismo mokesčius, negali būti įpareigota apmokėti įrodymų pateikimo išlaidų užstato arba atlyginti valstybės patirtų išlaidų (t. y. liudytojų, ekspertų, vertimo žodžiu ir kitokių išlaidų). Išlaidas, susijusias su tuo, kad teisme dalyvaujanti šalis kalba savo gimtąjà kalbà arba bendrauja kurčiųjų arba kurčėnėbilyų gestų kalbà, atlygina valstybė ir tokios išlaidos nekompensuojamos.

19 Kokiomis priemonėmis šioje valstybėje narėje užtikrinama, kad būtų vykdoma Išlaikymo reglamento 51 straipsnyje nurodyta veikla?

Pagal iš dalies pakeistà Vaikų socialinės ir teisinės apsaugos įstatymà Nr. 359/1999 (suvestinė redakcija) Tarptautinės vaikų teisinės apsaugos tarnyba, kuri yra centrinė Čekijos Respublikos įstaiga, užsienio šalyse teikdama socialinę ir teisinę apsaugà, atlieka šias užduotis:

atlieka centrinės vyriausybės įstaigos užduotis pagal Išlaikymo prievolių reglamentà;

vykdo su vaiko globa susijusias funkcijas;

reikalauja, kad atitinkamos įstaigos ir kiti juridiniai ir fiziniai asmenys Čekijos Respublikoje gyvenančių tėvų arba socialinės ir teisinės apsaugos institucijų prašymu teiktų ataskaitas apie vaikus, kurie yra Čekijos Respublikos piliečiai, tačiau neturi joje nuolatinės gyvenamosios vietos, padėtį;

tarpininkauja įteikiant asmeninius dokumentus ir kitus aktus užsienio šalims ir pasirūpina, kad dokumentai ir kiti aktai būtų gauti iš užsienio šalių;

bendradarbiauja su panašias funkcijas kaip ir tarnyba vykdančiomis užsienio šalies valdžios institucijomis ar kitomis organizacijomis, jeigu jos turi tinkamus įgaliojimus savo šalyje vykdyti su socialine ir teisine apsauga susijusią veiklą, taip pat kitomis institucijomis, įstaigomis ir juridiniais asmenimis, jeigu tai yra naudinga;

padeda ieškoti vaiko tėvų, jeigu tėvas (motina) (tėvai) gyvena užsienyje, šeimos narių ir išlaikymo prievolė turinčių asmenų, tiria materialinę ir finansinę padėtį, kad nustatytų išlaikymà, tarpininkauja teikiant prašymus, kuriais siekiama užtikrinti išlaikymo prievolės vykdymà, t. y. prašymus, kuriais prašoma sureguliuoti išlaikymo prievolė, vaiko auklėjimo tvarkà ir nustatyti tėvystę;

pasirūpina potvarkių, kurių reikia socialinės ir teisinės apsaugos funkcijoms įvykdyti pagal tarptautines sutartis ir tiesiogiai taikomus Europos Sąjungos reglamentus, vertimu.

Kad tarnyba galėtų įgyvendinti savo kompetencijà, atitinkamos įstaigos ir kiti fiziniai ir juridiniai asmenys turi jai teikti visokeriopà reikalingà pagalbà; prirėikus taikomos vykdymo taisyklių nuostatos, susijusios su privaloma trečiųjų šalių teikiama pagalba. Privalomà reikalingà pagalbà taip pat teikia, pvz., teismai, Čekijos Respublikos policija, bankai, socialinės apsaugos institucijos, darbo biržos, pašto paslaugas teikiantys operatoriai, elektroninių paslaugų teikėjai, draudimo bendrovės, Vidaus reikalų ministerija, kuri teikia informacijà iš gyventojų ir užsieniečių registro, ir pan.

Paskutinis naujinimas: 27/08/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Šiuo metu valstybės narės, atsakingos už svetainės puslapių, kuriuose pateikiamas nacionalinis turinys, administravimą, atnaujina šios svetainės turinį, atsižvelgdamos į planuojamą Jungtinės Karalystės išstojimą iš Europos Sąjungos. Jeigu svetainės turinys dar neatspindi Jungtinės Karalystės išstojimo fakto, toks neatitikimas yra netyčinis ir bus ištaisytas.